

MOGUĆNOSTI SUVREMENE DJEČJE POEZIJE NA PRIMJERU ZBIRKE „POVEDI ME ZA RUKU, DIDA“ SVENA ADAMA EWINA

Blažević, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:679287>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

Odsjek za učiteljski studij

Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij

Predmet: Metodika nastave hrvatskog jezika II

**MOGUĆNOSTI SUVREMENE DJEČJE POEZIJE NA PRIMJERU ZBIRKE „POVEDI
ME ZA RUKU, DIDA“ SVENA ADAMA EWINA**

Studentica:

Karla Krolo

Mentorica:

izv.prof.dr.sc. Ivana Odža

Split, srpanj 2024.

Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij

Odsjek za učiteljski studij

Predmet: Metodika nastave hrvatskog jezika II

**MOGUĆNOSTI SUVREMENE DJEČJE POEZIJE NA PRIMJERU ZBIRKE „POVEDI
ME ZA RUKU, DIDA“ SVENA ADAMA EWINA**

Studentica:

Karla Krolo

Mentorica:

izv.prof.dr.sc. Ivana Odža

Split, srpanj 2024.

Zahvale

Veliko hvala mentorici i vrhunskoj profesorici izv.prof.dr.sc. Ivani Odži na savjetima, pozitivnim kritikama i odgovorima na brojna pitanja tijekom pisanja ovoga rada.

Hvala mojoj obitelji, ne samo na podršci sada pri samome kraju, već i tijekom cjelokupnog školovanja. Hvala na strpljenju u nekim lošim i izgubljenim razdobljima te na ljubavi u onim lijepim.

Hvala mojim neprestanim guračima Ani, Juri, Dori i Luci na motivaciji, riječima utjehe i vjeri u mene onda kada je ni ja sama nisam imala.

Hvala što moj uspjeh gledate kao svoj. Vjerujem da se dobro dobrim vraća, a vama se ima puno za vratiti.

Volim vas sve,

Karla ☺

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Dječja književnost.....	3
2.1. Kratki pregled razvoja hrvatske dječje književnosti	3
3. Dječja poezija	4
3.1. Grigor Vitez – pjesnik začetnik hrvatske moderne poezije	6
4. Karakteristike moderne dječje poezije	7
4.1. Leksičke igre i grafički dekor	7
4.1.1. Igra riječi Zvonimira Baloga	7
4.1.2. Grafika Paje Kanižaja	8
4.2. Nestanak dosadašnjih tabu-tema.....	9
4.3. Moderna animalistika	10
5. Povedi me za ruku, dida.....	12
5.1. Sven Adam Ewin.....	12
5.2. Tematsko-motivski svijet zbirke	14
5.3. Vjerski motivi.....	19
5.4. Tabu teme	22
5.5. Znanost u motivima.....	22
5.6. Animalistika	23
6. Rima	24
7. Jezično-stilske karakteristike	26
7.1. Pjesnički jezik Svena Adama Ewina.....	26

7.2. Oblik pjesme	26
7.3. Minimalizam	28
7.4. Stilske figure.....	29
7.5. Učenje jezika kroz pjesme.....	30
8. Zaključak.....	32
Literatura.....	34
Sažetak	39
Summary.....	40

1. Uvod

Dječja književnost često je bila namijenjena određenoj skupini djece. Kako navode Hameršak i Zima (2015: 113) postojala su djela namijenjena dječacima, djela pisana za određenu dobnu skupinu djece ili pak za određenu prioritetnu skupinu. Tijekom 20. stoljeća, povećanom književnom produkcijom i razvojem znanosti o književnosti, književnost je sve manje određena rodnim, vjerskim i klasnim kriterijima. Ipak, dječja književnost često vodi računa o dobi recipijenta, prilagođavajući se tematski, jezično i oblikom.

Uvjeti odrastanja kroz povijest su se mijenjali, a samim time i pojam djeteta i djetinjstva. Djetinjstvo je zapravo socijalni konstrukt, a definicije djetinjstva proizlaze iz viđenja djece kroz oči odraslih. Bašić (2011) navodi da su u 19. stoljeću dominirala dva pristupa u sagledavanju djeteta, prosvjetarski i romantični. Prosvjetarski pristup tvrdi da je dijete još nerazvijena osoba bez mogućnosti preuzimanja odgovornosti za svoja djela, ali sa sposobnosti da razvije tu mogućnost. U skladu s tim, potreban je odgoj, kojim treba pravilno usmjeravati dijete za moralni i socijalni razvoj. Odrastanje se ovdje definira kao odgojno vođenje djeteta od neodraslosti do odraslosti. S druge strane romantični kontekst djetinjstva. Ovaj pristup smatra da je dijete maštovita i inovativna osoba koja kao odrasla osoba, prilagođavajući se zahtjevima društva, gubi te svoje osobine. Djetinjstvo je, prema romantičnome pristupu, razdoblje u kojem djetetu treba pružiti mogućnost da iskoristi svoje urođene sposobnosti i talente bez negativnih vanjskih utjecaja. Moderni pristup djetinjstvu oslanja se na romantični kontekst u kojem je dijete aktivni sudionik vlastitoga odrastanja.

Zima (2011: 59), pozivajući se na teoriju sociologa Chrisa Jenksa, navodi dva suprotstavljena tipa djeteta tijekom 20. stoljeća, dionizijsko i apolonsko. Dionizijsko dijete predstavljeno je kao osoba bez identiteta koja bi za cilj trebala imati izlazak iz stanja djetinjstva. S druge strane, apolonsko dijete uglavnom je idealizirano, okarakterizirano kao blisko prirodi i nevino, a izlaskom iz djetinjstva dijete izlazi iz blagostanja raja. Dječja književnost 19. stoljeća obraćala se dionizijskom tipu djeteta, dok se moderna dječja književnost obraća apolonskom tipu djeteta. Već od kolijevke dijete se susreće s poezijom kroz uspavanke, a vremenom se dijete svakodnevno susreće s poezijom kroz igru. Poezija se, dakle, može smatrati prvim doticajem djeteta s književnošću. Važno je djeci priuštiti kvalitetnu poeziju te je pažljivo birati s obzirom na dječju emotivnost i lakoću njihovog rastuživanja i nastanka straha (Trglačnik, 2019: 17).

Jedno od najvažnijih pitanja koje se tiče suvremene poezije je što poezija zapravo znači za

dijete, odnosno koje su dobrobiti poezije za dijete, a ne što je sama poezija. Dimondstein (1968: 129) naglašava kako poezija ima snažan utjecaj na djetetovu percepciju kroz ritam i pjesničke slike, pomaže mu izraziti osjećaje te povećava dječju kreativnost i razumijevanje. Endres (1963: 838) naglašava kako dijete gubi kontakt s poučnim, pouzdanim i vrlo važnim dijelom svoje baštine ukoliko nema doticaja s poezijom.

Predmet ovoga rada suvremena je zbirka pjesama *Povedi me za ruku, dida* autora Svena Adama Ewina. U teorijskome dijelu rada naglasak je stavljen na teorijsko određenje dječje poezije, na karakteristike dječje poezije te na autore ključne za razvoj suvremene hrvatske dječje poezije. Jedan od glavnih aspekata rada tematska je i jezično-stilska razlika između tradicionalne i suvremene dječje poezije. Suvremena dječja poezija, za razliku od tradicionalne, na zanimljiv je način poučna za dijete, razigranoga ritma i metra, motivima bliska svakodnevnici djece. Sven Adam Ewin pseudonim je pjesnika čiji je identitet nepoznat, stoga je njegova biografija napisana s obzirom na uočene karakteristike njegova književnoga stvaralaštva. U ovome radu metodom analize sadržaja raščlanjivat će se motivski, tematski i idejni svijet, stilski postupci i struktura pjesama u njegovoj zbirci *Povedi me za ruku, dida*. Cilj je rada, temeljem analize, smjestiti stvaralaštvo Svena Adama Ewina u kontekst suvremene hrvatske dječje poezije.

2. Dječja književnost

Crnković (1990: 5-6) dječju književnost definira kao književnost koja obuhvaća djela koja sadržajem i formom odgovaraju djeci otprilike od 3. do 14. godine te su svjesno napisana za djecu. Također, neka djela prvotno mogu biti napisana i za odrasle, ali ih djeca prihvate kao dio svoga svijeta, postaju im bliska te ih čitaju uglavnom ili isključivo djeca. Crnković i Težak (2002: 7-9) dječju književnost definiraju kao književnost namijenjenu djeci. Pritom naglašavaju tri važne odrednice ove definicije: književnost, namjena i djeca. Kod pojma književnosti naglasak se stavlja na činjenicu da dječja književnost ima sve odrednice književnosti kao umjetnosti te da je njezin osnovni kriterij estetska vrijednost teksta. Time su riješeni dugotrajni prijepori koji su u dječjoj književnosti ponajprije vidjeli pedagošku poruku. Dječja književnost nije dio pedagoške znanosti, iako uvelike pomaže u odgoju. Književnost, kao i svaka umjetnost, po svojoj naravi uvijek šalje poruku kojom odražava ili kreira određeni aspekt stvarnosti. Pojam djeteta u ovoj definiciji podrazumijeva recipijenta do trinaeste godine, iako se zadnjih desetljeća često ističe razlika između dječje književnosti i književnosti za mladež. Djeca nisu sposobna razumjeti sva književna djela iz tog razloga što su djeca ljudi koji nisu dosegli zreli stupanj tjelesnog i psihičkog razvoja. Pojam namjene označava da je knjiga namijenjena djetetu svojom tematikom i da odgovara njegovim interesima, a da zahtjevnošću ne prelazi dječje perceptivne mogućnosti. Hameršak i Zima (2015: 13) naglašavaju poteškoće u definiranju dječje književnosti, različita gledišta o pitanju njezine namjene i umjetničkih vrijednosti, pri čemu naglašavaju različitost oblika i sadržaja dječje književnosti koji otežavaju pronalazak jedinstvenoga teorijskoga određenja.

2.1. Kratki pregled razvoja hrvatske dječje književnosti

U počecima razvoja hrvatske dječje književnosti, po zaključku Crnkovića (prema Hranjec, 2006: 32), malo je toga bilo namijenjeno djeci. Formalnim početkom hrvatske dječje književnosti dugo se smatrala objava knjižice Ivana Filipovića *Mali tobolac raznog cvjetja za dobru i pomnjivu mladež* 1850. godine (Crnković i Težak, 2002: 130). Sredinom devetnaestog stoljeća, paralelno s razvojem preporodne književnosti počinje i veća izdavačka aktivnost namijenjena djeci. Povijest hrvatske književnosti, dugo se smatralo, započinje sredinom devetnaestoga stoljeća, a Crnković i Težak (2002: 125) dijele ga na četiri razdoblja. Ta razdoblja mogu biti podijeljena s obzirom na:

- godine: od početaka do 1913.,
od 1913. do 1933.,
od 1933. do 1956.,
od 1956. dalje;
- djela: od *Malog tobolca* do *Hlapića*,
od *Hlapića* do *Družbe Pere Kvržice*,
od *Družbe Pere Kvržice* do *Prepelice*,
od *Prelepice* dalje;
- glavne predstavnike: Filipovićevo doba,
doba Ivane Brlić-Mažuranić,
Lovrakovo doba,
Vitezovo doba;
- brojeve: prvo, drugo, treće i četvrto razdoblje.

Majhut (2015: 190-191) osporava Crnkovićeve teze o nastanku hrvatske dječje književnosti. Argumentaciju za osporavanje Crnkovićeve teze nalazi u činjenici da postoje djela napisana za djecu još puno prije 1850. godine. Majhut (2015: 195), između ostaloga, spominje prvi hrvatski prevedeni roman iz 1796., zbirku basni napisanu za djecu iz 1804. i prvoga hrvatskoga ilustratora knjiga namijenjenih djeci 1844. Adalberta Lapperta, a prve glagoljske početnice datiraju još znatno ranije, u 16. stoljeće (Majhut i Težak 2017: 282).

3. Dječja poezija

Među književnim povjesničarima i dalje postoje nedoumice oko postanka, vrijednosti i karaktera dječje poezije, unatoč njenom dugom postojanju. Zalar (1979: 9 -10) tvrdi da postoje tri načina gledanja na dječju poeziju. Prvi način dječju poeziju smatra dijelom poezije koja je djetetu bliska i svojom tematikom u potpunosti pripada dječjem svijetu. Drugi pristup drži da je dječja poezija na bilo kakav način pristupačna i bliska djeci, nije bitna njena struktura ni tematika, već je jedino važno da djeca u njoj uživaju. Treći pristup smatra da je dječja pjesma prilagođena djetetu s obzirom na dječje viđenje svijeta, pri čemu ne iscrpljuje i nije retrospektiva pjesnikova djetinjstva.

Iako su mnogi povezivali dječju pjesmu s pedagoškom pjesmom (Zalar, 1979: 14), u drugoj polovici 20. stoljeća tematika dječje poezije mijenja se, više to nisu pedagoške opaske kako je

uglavnom do tada bilo, već to počinju biti dječji doživljaji, često idealizirani ili pak pod utjecajem ratnih događanja (Zoričić, 2015: 11). Kasnije, teme i motivi se proširuju pa tako dječja poezija predstavlja ukupnost dječje stvarnosti, a u dječjim se pjesmama pojavljuju motivi moderne tehnologije, avioni, rakete i automobili, zapravo sve ono poznato i blisko suvremenome djetetu (Zalar, 1979: 15).

Autorice Hameršak i Zima (2015: 274 - 276) izdvajaju neke od domaćih i stranih autora koji su pokušali definirati dječju poeziju te napisati neke od njezinih ključnih odrednica (Stjepan Hranjec, Ruth Lorbe i Karen Coats). Autorice ističu kako Hranjec u svom radu dječju poeziju definira kao razigranu i vedru igru. On ritam povezuje s dječjim ritmiziranjem svijeta, a kao osnovne komponente stiha navodi pripovijedanje, zaigranost i vedrinu. Ruth Lorbe, s druge strane, temelj dječje poezije nalazi u usmenoj književnosti i adaptiranju iste. Kao osnovne komponente dječje poezije, ova autorica naglašava ritam, monotoniju i rimu, a kao glavni aspekt odvajanja dječje poezije od one predviđene za odrasle navodi njezinu nedisciplinu, vedrinu i kaotičnost. Hameršak i Zima (2015: 277-278) kao jednu od glavnih kritičarki definiranja dječje poezije navode Karen Coats koja smatra da bi dječja poezija bila bolja kada ne bi postojala njezina teorija. Također, kao jedan od problema istraživanja ovog područja koji je Coats izložila, ističu činjenicu da se s jedne strane dijete može promatrati kao netko tko je prirodno upućen u jezična svojstva, a s druge strane može se promatrati kao netko tko uči jezik i jezične postupke kroz poeziju. Stoga, ova autorica promatra dječju poeziju kroz jezični aspekt s jedne strane, a kroz osjetilni i emotivni s druge.

Kao zaključak, Hameršak i Zima (2015: 279) ističu da je teorija dječje poezije i dalje pomalo nepregledna, a kao glavna dva područja istraživanja ističu vezu djeteta i jezika i promjenjivost djeteta i djetinjstva.

Dječja poezija može se sagledati isto kao i poezija pisana za odrasle jer imaju ista svojstva, a to su ritam, pjesničke slike, kreativna igra riječima te izazivaju umjetnički doživljaj. Ono što čini razliku između dječje poezije i poezije namijenjene odraslima su struktura, forma i tematika. Dječja poezija zapravo za cilj ima pronaći odjek u djetetu (Bacalja i Katić, 2017: 32).

Dunđer (2019: 7) naglašava da je motiv nepromjenjivo vezan za promjenjivu okolinu djeteta. Primjerice, motiv prirode bit će bliži jednom djetetu, motiv grada drugom djetetu, a uvijek postoji vjerojatnost da se uloge zamjene. Isto tako, s obzirom na pomaknute granice u poimanju djetinjstva, pojedine teme koje su se u prošlosti smatrale neprimjerenima djetetu, bit će suvremenome djetetu

bliske, osobito su u tom smislu zanimljive tzv. tabu teme, o čemu će biti riječi i u zbirci *Uzmi me za ruku, dida*.

3.1. Grigor Vitez – pjesnik začetnik hrvatske moderne poezije

Hrvatska dječja književnost nekada je držala korak s ostalim europskim državama, a nekada kasnila duži niz godina. Međutim, sredinom dvadesetoga stoljeća događaju se vrlo važne promjene. Sve više hrvatska književnost počinje voditi korak s ostalim europskim državama, posebno nakon zbirke pjesama Grigora Viteza *Prepelica* i romana Ivana Kušana *Uzbuna na Zelenom Vrh*. Ova dva djela objavljena su 1956. godine zbog čega se ona smatra početkom moderne hrvatske dječje književnosti (Težak, 2006: 279).

Grigor Vitez pjesnik je koji je u početku svog stvaralaštva pjesme objavljivao u časopisu *Pionir*. U početku stvaranja njegove pjesme bile su tradicionalne i nisu odstupale od poezije toga vremena. Međutim, kako teoretičari ističu, njegovo pisanje razvilo se poput ličinke u leptira kada je počeo pisati suvremene pjesme (Zalar, 1979: 38). Težak (2006: 280-281) navodi kako je upravo zbirka *Prepelica* iz 1956. u tom smislu značila prekretnicu. Zbirku čini 30 pjesama, a obuhvaća igre riječima (brojalice), pjesme o životinjama, o prirodi, nonsensne pjesme, pejzažne i pjesme kao što je *Kraj otvorena prozora* koja govori o dječjim problemima. Jedna od najvažnijih razlika između ove zbirke i tradicionalne poezije u izostanku je didaktičnosti. Unatoč tome što voli čvrste koncepcije, Vitez ih u ovoj zbirci sve manje upotrebljava, samo nekoliko pjesama čvrste je koncepcije i s puno rima. Druge su pjesme drugačijeg metra, skraćenog ili produženog, čime dobivaju različit zvučni i ritmični doživljaj. Pjesme su pune onomatopeja, asonance i aliteracije koje također pridonose otklonu od tradicionalnih obrazaca i ritmičnosti pjesama. Vitez je prevodeći strane pjesnike bio upoznat sa suvremenom poezijom toga doba, ali je i dalje njegov cilj bio pisati pjesme povezane s hrvatskom tradicijom. Dakle, zbirkom *Prepelica* hrvatska je dječja poezija obogaćena narativnim elementima, no istovremeno je zadržala dječju suštinu. Vitez je svojom zbirkom pokazao da djeca mogu uživati u pjesmama koje izražavaju osjećaje, igru, maštovitost i čuđenje prema svijetu oko sebe. Težak (2006: 282) ističe kako je Vitez pronašao pravilan pristup prepoznajući osjetljivost djece, a istovremeno je izvrsno spajao tradiciju s modernošću te u dječju poeziju unio „dublje ontološke elemente prave poezije“.

4. Karakteristike moderne dječje poezije

Kada raspravljamo o razlikama između tradicionalne i suvremene dječje poezije, oblik pjesme ističe se kao jedna od ključnih. Tradicionalnu poeziju karakterizira stroga forma s čvrstim pravilima o metru i rimi, dok s druge strane, moderna poezija pokazuje znatno veću slobodu u oblikovanju. Iako dječji pjesnici nisu potpuno odustali od rime, ono što čini glavnu razliku je variranje duljine stiha i dinamičniji ritam bliži svakodnevnom govoru zbog manjka metričke pravilnosti (Težak, 2006: 280).

Težak (2006: 280) navodi kako je u tradicionalnoj poeziji uspostavljanje metričke i ritamske pravilnosti često rezultiralo inverzijama u poretku riječi dok u modernoj poeziji takvih inverzija nema, čime se postiže jezik bliži djetetovom razgovornom jeziku. Osim toga, dok su stari pjesnici često njegovali pripovjedačku strukturu pjesme, moderni pjesnici uz minimalno pripovijedanje češće ističu doživljaj, ugođaj, raspoloženje, igru riječima ili zvucima što je pridonijelo jačanju lirskog karaktera u dječjoj poeziji.

Jedna od značajnih promjena u modernoj dječjoj poeziji je odmak od didaktičnosti koja je bila karakteristična za stariju dječju poeziju. Dok se stara dječja poezija često smatrala primijenjenom pedagogijom, moderna dječja poezija često ističe estetske i emocionalne aspekte (Težak, 2006: 280).

4.1. Leksičke igre i grafički dekor

Grigor Vitez započeo je novo razdoblje dječjeg pjesništva. Razbio je tradicionalnu strukturu svojom maštovitošću, poznavanjem dječjeg interesa i igrom riječima. Unatoč njegovom velikom utjecaju, neki njegovi sljedbenici zasjat će na njegovu tragu vlastitom inovativnošću i pristupom. Najuspješnijima u tome istaknuli su se Zvonimir Balog i Pajo Kanižaj (Zalar, 1979: 63-65).

4.1.1. Igra riječi Zvonimira Baloga

Kristina Perić (2012: 254-255) iznosi već poznate činjenice o Zvonimiru Balogu. Pri tom autorica podsjeća kako je pjesnik napisao svoju prvu pjesmu sa samo deset godina. Umjetnički talent stekao je na više polja, u književnosti, slikarstvu i kiparstvu pa je tako i diplomirao grupu likovnih umjetnosti. Tijekom života bio je i nastavnik i ilustrator svojih djela kao i urednik dječjih časopisa *Modra lasta* i *Smib*, a istaknuo se i radom na dječjem programu Hrvatskog radija i televizije. 1970. godine prekretnicu u hrvatskoj dječjoj poeziji naznačila je njegova zbirka pjesama *Nevidljiva Iva* za koju je dobio i književnu nagradu Grigor Vitez i nagradu Mlado pokoljenje. U njoj pjesnik uvodi nov način pisanja dotada neviđen na hrvatskoj književnoj sceni, a odnosi se prvenstveno na

specifične jezične igre. Na maštovit način koristi se morfemima, fonemima i frazemima. On riječi mijenja, smanjuje i povećava. Igrom riječima izaziva osmijeh čitatelja, a njegove pjesničke slike oplemenjuju (Javor, 2007: 92). Pjesme ove zbirke namijenjene su djeci, ali ih mogu razumjeti i odrasli. O nekim važnim pitanjima Balog govori satirično, brojne su pjesme filozofskog tona, stoga mogu biti zanimljive filozofima, a u isto vrijeme u njima se vješto igra riječima što može izazvati veliko zanimanje jezičara (Perić, 2012: 255). U svojim narednim zbirkama, pjesnik se i dalje nastavlja igrati riječima na različite načine. Tri godine poslije objavio je kratku zbirku priča *Ja magarac*. Ove priče često su okarakterizirane i kao pjesme obzirom na veliku sličnost jer se sastoje od samo nekoliko redaka. U ovoj zbirci koristi se asocijacijama i leksičkim igrama. U zbirci pjesama *Jednodžeki Ok*, kako je vidljivo u naslovu, koristi se anagramima. Osim toga, smišlja i nove riječi poput *mojeglav*, *krumpirafe*, i *cipelade* (Perić, 2012: 255-256).

Prema Perić (2012: 258) zajedničko cijelom književnom opusu Zvonimira Baloga odmak je od tradicije vidljiv u korištenju nonsensa, humora i satire, a Zalar (1979: 71) kaže da je „Balog jezik dječje poezije učinio gipkijim, podatnijim, igrivijim, više dječjim“.

4.1.2. Grafika Paje Kanižaja

Pajo Kanižaj hrvatski je pjesnik i satiričar, svojedobno i urednik dječjeg i umjetničkoga programa na Hrvatskog radija i televizije, a uređivao je i satiričke časopise *Žalac* i *Paradoks*¹. U njegovim zbirkama *Bila jednom jedna plava*, *Prsluk pucam* i *Šarabara* moguće je pratiti razvoj njegovog pjesništva za djecu. Primjerice, u prvoj zbirci *Bila jednom jedna plava* koristi omiljene dječje motive, ali kroz ironiju i šalu. Već u drugoj zbirci *Prsluk pucam* pjesnik se više igra riječima, a to se vidi kroz njegovo nekorištenje roda, broja i padeža. Treća zbirka *Šarabara* grafički je drugačija od ostalih zbirki. Ovdje pjesnik pjesme grafički oblikuje kao žirafu, slona, list drveta, geometrijske likove i mnoge druge oblike (Zalar, 1979: 76). Zalar (1979: 79-80) kaže da su mnogi kao kritiku uzimali činjenicu da su njegove pjesme više izgledale kao križaljke za djecu, negoli kao pjesme. Međutim, pogleda li se bolje, primjerice u pjesmi *Kuća*, da se primijeti da to nije slučajan grafički dizajn, već da svaki redak, nešto novo govori i stvara nove slike u očima čitatelja.

¹Uredništvo časopisa Kaj: In memoriam: Pajo Kanižaj (2015: 139)

4.2. Nestanak dosadašnjih tabu-tema

Tijekom godina dječja književnost, odnosno njena produkcija i distribucija, bila je ograničena zakonima o tisku. Često se književnost tako regulirala različitim naredbama i odlukama knjižnica, osobito školskih. Kroz povijest se izuzetno pazilo da su djela pisana za djecu moralno čista te društveno, politički i vjerski prilagođena okruženju djeteta. Kao jedno od najistaknutijih takvih razdoblja u Republici Hrvatskoj ističe se ratno i poslijeratno razdoblje 90-ih godina. Tih godina nastojala se napraviti jezična i ideološka čistka djela napisanih na ćirilici i ekavici u knjižnicama (Hameršak i Zima, 2015: 76-77).

Zalar (1979: 99-100) naglašava kako je u poeziji namijenjenoj odraslima stoljećima glavna tema bila ljubav, međutim u dječjoj poeziji ona nije bila prisutna. Smatralo se da ljubavna tematika može ostaviti traga na dječjem odgoju, ali istraživanja su pokazala da već predškolska djeca osjećaju prve simpatije. Stoga, da bi ispunili prazninu u pjesništvu i približili djeci te teme, pjesnici odlučuju uvesti motiv ljubavi u svoje pjesme. Prvi hrvatski pjesnici za djecu koji su se počeli baviti ovom temom bili su Stjepan Jakševac i Mladen Kušec. Stjepan Jakševac napisao je prvu dječju ljubavnu zbirku pjesama naziva *Voli ne voli voli* koja sadrži 60-ak pjesama o prvim ljubavima; sreći, tuži, ljubomori i prvim udvaranjima.

S druge strane Goran Babić objavio je zbirku pjesama *Zlobna djeca* koja je govorila upravo suprotno od nježne ljubavne poezije, a to je nestašna strana djetinjstva. Zalar (1979: 107-108) navodi da je ova zbirka naišla na osudu i polemiku pedagoškog kruga, ali i same javnosti o tome je li primjerena djeci s obzirom na činjenicu da je govorila o smrti, vampirima i kanibalizmu. Dok su neki ovu zbirku smatrali odličnom poezijom, drugi su se na nju zgražali. Da bi potvrdili ili opovrgnuli svoje sumnje, stručnjaci su na malom uzorku djece proveli anketu o ovim pjesmama. Većina djece okarakterizirala je ove pjesme kao loše, kao one koje prikazuju zlo, a samo za rijetke pjesme djeca su rekla da su lijepe i smiješne. Unatoč takvoj recepciji ove zbirke, stručnjaci smatraju da je ona bila dobar pokušaj otklanjanja tabu-tema iz dječje poezije.

Hameršak i Zima (2015: 307) navode mišljenje Cvitana iz 1975. koji tvrdi da se Babićev način pisanja može gledati i kao pjesnikov pokušaj da se djeca oslobode svojih strahova.

4.3. Moderna animalistika

Od najranije životne dobi životinje su privlačne djeci te se igraju igračkama koje predstavljaju životinje, oblače majice sa životinjskim likovima, jedu čokoladice sa životinjskim likovima, gledaju crtiće u kojima su glavni likovi životinje, slušaju pjesme o životinjama (Hameršak i Zima, 2015: 314). Životinje potiču dječju maštovitost, a od malih nogu, dijete privlače književna djela kojima su glavni likovi životinje (Markuš, 2021: 2). Samim tim, od početaka dječje književnosti, jedan od glavnih motiva bile su životinje. Poetska animalistika, animalistička poezija ili pak animalistika samo su neki o naziva kojima se u književnom smislu govori u životinjama kao književnim motivima (Hameršak i Zima, 2015: 311). Prema Batinić (2013: 14), animalistika se razvila 1970-ih iz rasprava o definiranju međusobnog odnosa ljudi i životinja. Hameršak i Zima (2015: 312) navode dva načina prikazivanja životinja u književnim djelima – antropomorfni i realistični način. Antropomorfni način prikazuje životinje na nerealističan način dok realistični način prikazuje životinje zbiljski. Autorica naglašava neke međutipove ovih dvaju načina prikaza životinja koje je naveo Crnković (1967: 170), a to su:

1. prikaz životinja gdje antropomorfnost nema za cilj prikazati istinske životinjske osobine,
2. dodavanje ljudskih osobina životinjama, primjerice govora, sa svrhom boljeg opisa što životinja osjeća,
3. zbiljsko prikazivanje životinja temeljeno na opažanju,
4. kombiniranje umjetničkog i znanstvenog opisa životinja.

Jedna od glavnih poteškoća prilikom analiziranja antropomorfnih i realističnih animalističkih motiva je činjenica da zapravo svaki životinjski lik u djelima ima barem male naznake antropomorfности (Hameršak i Zima, 2015: 313).

Zalar (1979: 81-82) ističe kako su u tradicionalnoj književnosti životinje predstavljale ljudske osobine, a iz njihovih postupaka izvlačile su se pouke. Primjerice, ukoliko je neko ponašanje loše, bit će kažnjeno, a ukoliko je dobro, bit će nagrađeno. U modernoj književnosti motiv životinja nije nestao, dapače, vjerojatno ne postoji dječji pjesnik koji nije koristio u svom pisanju ovaj motiv. Glavna razlika u tradicionalnom i modernom pristupu animalistici leži u tome da u modernoj književnosti prevladavaju kreativne igre i istaknuti humor.

Najistaknutiji u takvome pristupu svakako je Luko Paljetak sa svojom zbirkom *Miševi i mačke naglavačke* iz 1973. godine (Zalar, 1979: 90). Zbirka je od svog izlaska pa do danas dječjoj publici

donijela svježinu i više mogućnosti viđenja životinjskog svijeta. Paljetak se igra viđenjem odnosa i situacija životinja i ljudi na dotada neviđen način, a životinje, miša i mačku, ljudskim osobinama u potpunosti antropomorfizira (Subotić, 2015: 11). Zbirka je podijeljena u pet ciklusa, od kojih je je prvi po kojem je i nazvana sama zbirka, poetsko-stilski originalniji (Zalar, 1979: 90). Subotić (2015: 11) naglašava da je ono po čemu je zbirka posebna činjenica da se u njegovim pjesmama životinje nalaze u svakodnevnim ljudskim situacijama. Životinje pritom uživaju u jelu u piću, iznose svoje psihičke tegobe, upadaju u smiješne situacije kada se napiju i sl. U svakoj pjesmi dolazi barem do susreta, ako ne i do sukoba miša i mačke, ali pjesma nikad ne završi pesimistično. U pjesmama nema podjele na dobre i loše likove, a nema ni kazne za loše ponašanje.

5. Povedi me za ruku, dida

Povedi me za ruku, dida moderna je dječja zbirka pjesama koju je napisao Sven Adam Ewin. Pjesme su napisane na društvenoj mreži *Facebook*, a knjiga je objavljena 2021. u nakladi izdavačke kuće Semafora. Knjigu je ilustrirao Boris Kugler, a predgovor je napisala prof. dr. sc. Diana Zalar koja je opisuje kao „izvoran, autentičan i posve svjež glas u hrvatskoj dječjoj poeziji, dostojan naših najvećih majstora stiha“ (Zalar, 2021: 6). Autor je ovom zbirkom bio jedan od osvajača 55. nagrade Grigora Viteza 2021. godine.

5.1. Sven Adam Ewin

Sven Adam Ewin pseudonim je hrvatskog pjesnika koji je pisao na društvenoj mreži *Facebook*. Počeo je pisati 2011. godine, a posljednju pjesmu objavio je na svom *Facebook* statusu 2021. godine. Pjesme je pisao u obliku statusa, a u komentarima je dobivao povratnu informaciju, pitanja i odgovore svojih čitatelja, dok je s druge strane, nerijetko bio i tema stručne kritike (Srdanović i Tutiš, 2023: 360). Napisao je više od 1500 pjesama od kojih više od 150 soneta i dvije poeme, a pjesme su mu predstavljene i u emisiji *Poezija naglas*.² Na pitanja svojih čitatelja da otkrije svoj identitet, pjesnik im je odgovorio pjesmom *Mojim čitateljima* (2021, *Facebook*):

Ja sam nepoznat planet, sred crnog mraka,
A vi ste sunce što mi toplinu šalje.
Ja kao Zemlja, pod plavim plaštem zraka,
Primam vašu toplinu. I pišem dalje.
Pokaži, Svene, lice, neki me mole.
Čemu se furaš na te profile lažne?
A drugi ne bi. Jer oni baš to vole.
Ne otkrivaj se! Samo su pjesme važne.
Onoj otrovnoj plazmi što na me smjera
(Govorim zlim ionima, nek se čuje!):
Moje su pjesme moja magnetosfera,
Ona me štiti od vaše zle oluje.
Posve nepoznat, i nezagađen slavom,

² <https://www.enciklopedija.hr/clanak/47012>

Ja skromno živim na svom planetu plavom.

Iz pjesnikova obraćanja čitateljima može se iščitati da pjesnik zapravo želi pisati dok god publika voli njegovu poeziju, ali želi biti nepoznat i živjeti skromno u svom okruženju. U pjesmi je primjetno ironiziranje suvremenih medijskih platformi koje vole senzaciju i površnost, a sadržaj stavljaju u drugi plan. Zadnjom pjesmom koju je objavio na *Facebook* profilu stvorio je veliku polemiku među svojom publikom koja nagađa o razlozima prestanka njegovog objavljivanja (Srdanović i Tutiš, 2023: 361). Kako kaže Zalar (2021: 7) u predgovoru ove zbirke, pjesnik se toliko trudi ostati neidentificiran da se u pjesmama koristi leksikom kontinentalne i primorske Hrvatske. Primjerice, u pjesmi *Trešnja* govori o gradu Zagrebu, a u pjesmi *Molovanje hodnika* koristi se riječima karakterističnim za Dalmaciju.

U zbirci pjesama *Povedi me za ruku, dida* pjesnik je umjesto bilješke o piscu napisao pjesmu Sven Adam Ewin³ (skraćeno SAE) (2021: 11) kojom se djeci opisuje kao strašni, ali ipak nježni King-Kong. Korištenjem ovoga pojma, pjesnik se već u uvodu zbirke koristi interkulturalnošću, a često i intertekstualnošću. Pojam intertekstualnosti u književnost uvela je Julija Kristeva 1969. Ona tvrdi da je svaki književni tekst kombinacija citata i preobrazba drugog teksta. Intertekstualnost (lat. inter – između + textus – složen, sastavljen) možemo definirati kao orijentaciju teksta u kojoj se vlastiti tekst može razumjeti samo u korelaciji s tuđim tekstom (Oraić-Tolić, 1990). Komunikacija s brojnim mjestima opće kulture primjetna je u cijeloj zbirci. Gojević (2018: 5-6) interkulturalnost definira kao povezivanje različitih kultura u njihovom međusobnom susretu kako bi se ostvarilo poštovanje i prihvaćanje, ali i naglašava da sam koncept interkulturalnosti proizlazi iz razmišljanja da su sve kulture jednake i kroz to polazište omogućava dijalog i poštovanje. U ovoj pjesmi opisuje o čemu će pisati u zbirci i time uvodi čitatelja u djelo, što je vidljivo u stihovima:

...

Od svega najviše voli rime,

Pjesnik je, kažu.

Sven mu je ime

...

Upoznat će te s knjigom ovom.

³ U citiranju stihova koristit će se kratica SAE.

I čitat pjesme. Novu za novom.

-Gle ovu pjesmu, kako je glupa!

Pa ćete onda smijati se skupa!

Posljednja dva navedena stiha primjer su pjesnikove autoironije koja za cilj ima nasmejati čitatelja, čime se humor, karakterističan upravo za suvremenu dječju poeziju, otkriva kao jedna od dominantnih karakteristika njegove poezije.

5.2. Tematsko-motivski svijet zbirke

Povedi me za ruku, dida zbirka je koja broji 142 pjesme. Kao glavne teme mogle bi se izdvojiti pjesme o djetinjstvu, školske, ljubavne, humoristične, pejzažne, poučne i nonsensne. U zbirci najviše prevladavaju pjesme o djetinjstvu kojih ima 56. Nešto manje, njih 37, svrstano je u humoristične pjesme. Poučnih je pjesama 19, a pjesama ljubavne tematike 15. Pjesmama o školi i nema pretjerao mnogo s obzirom na to da je riječ o zbirci pjesama za djecu, čitava zbirka ih broji samo 8. Najmanje je pejzažnih pjesama, njih 6, dok je nonsensna pjesma samo jedna.

Pjesme s obiteljskim motivima svrstane su u pjesme o djetinjstvu, a tiču se prvenstveno odnosa s bakom i djedom kao i odnosa samih bake i djeda. Diana Zalar (2021: 5) primjećuje kako je zbirka tematski i motivski složena, ali da postoji zajednička duhovna zaokupljenost, a „to je evokacija sretnog i sadržajnog vremena provedenog kod bake i djeda, za one najranjivije i temeljne životne dobi“. Motiv obitelji u dječjoj književnosti susrećemo u mnogim djelima, bio on glavni motiv ili sporedni. Obitelj je najčešće mjesto oko kojega se zbiva radnja brojnih proznih djela, poput romana Josipa Pavičića *Poletarci*, *Lažeš*, *Melita!* Ivana Kušana, *Mrvica iz dnevnog boravka* Sanje Pilić i dr. (Hrvaćanin, 2018: 26). Važno je napomenuti pritom da su se brojni pjesnici također bavili motivom obitelji poput Dragutina Tadijanovića s ciklusom svojih pjesama *Slike iz mog djetinjstva* kojima se pjesnik prisjeća vlastitog djetinjstva, a između ostalog naglasak u pjesmama stavlja i na utjecaj obitelji na njega (Glavić, 2016: 2). Često je ovaj motiv prikazan kao utočište u kojem dijete uči važne moralne i životne lekcije. Ovisno o pažnji i ljubavi obitelji prema djetetu, dijete prikazuje svoje osjećaje, ali i uči ponašanja (Vasta, 1997). Stjepan Hranjec (2009:100) navodi više oblika obitelji prikazanih u književnim djelima. Često su tu obrađene obitelji u kojima dijete doživljava tegobe poput nedostatka jednoga roditelja ili problema koje donosi moderno doba poput ekonomske krize, ratnih zbivanja i slično. U ovoj zbirci riječ je o široj obitelji, o skladnoj zajednici koja počiva

na nizu svakodnevnih životnih, gotovo anegdotalnih situacija u kojima se iskazuje snažna povezanost bake i djeda s unucima. Te svakodnevne situacije nisu idilične, one odražavaju ljepotu života u svojoj običnosti, radosnoj i tužnoj, kompleksnost i ljepotu života koja proizlazi iz lijepih trenutaka u kojima se prikuplja snaga kako bi se izdržalo i životni križ. Obitelj je stožer, ishodište iz kojega se crpi snaga u djetinjstvu kako bi se moglo kročiti kroz život. Dovoljna je samo obostrana prisutnost obiteljskih članova, njihova djelatna ljubav oblikuje sjećanja koja postaju trajna životna hrana, kao u pjesmi *Sjećanja* (SAE, 2021: 15 – 16). Slika djeda koji piše i unuka koji ljuljajući se pod šljivom očekuje djedovu pjesmu, ni po čemu nije senzacionalna, spektakularna. Ona je samo isječak djetinjstva blizak srcu zbog međusobne povezanosti unuka i djeda. Među prvim pjesmama je pjesma po kojoj zbirka nosi ime *Povedi me za ruku, dida* (SAE, 2021: 15). U toj pjesmi pisac obitelj koja oblikuje djetinjstva, uvijekvječenu u poeziji vidi kao temelj za dalje životno putovanje:

„Dida,

Ako se bojiš, a ti se sjeti

Naših šetnji kroz polje cvjetno

Pa me za ruku opet povedi,

Kroz pjesme u moje djetinjstvo sretno!“

Svakodnevna raspoloženja koja čine tkanje života tako su vidljiva i u pjesmi *Ponekad odlutam* (SAE, 2021: 216 – 220), koja iskazuje djedovu nostalgičnost za vlastitim djetinjstvom. Čaroliju čine obične slike prizvane u sjećanje: na blagdan svetog Ante, na laste u gnijezdu, na odlazak s djedom u polje, na djedovu lulu, na krave pridošle s pašnjaka, na njihovo mlijeko, na dječje igre. „Snažan filozofski ton“ (Zalar, 2021: 5) prožima kraj pjesme, a takve su pjesnikove intervencije česte što je značajan odmak u dječjoj poeziji prema svijetu odraslih:

Bože, hoće li mi moći oprostiti moji uskrsl i moji mrtvi,

Što ja ponekad odlutam

U mislima

U ništavilo,

Gdje jednih više nema, a drugi još nisu?“ (SAE, 2021: 220)

Pjesme progovaraju o teškoćama u svijetu odraslih, primjerice o bolesti u pjesmi *Crvena tableta* (SAE 2021: 25), o međusobnoj brizi bake i djeda u pjesmi *Bakina dijagnoza* (SAE 2021: 18 - 19), ali i o roditeljskom neslaganju i prepirci koje unuk prepričava djedu, a djed odgovara

anegdotom o svojoj svađi s bakom, poput pjesme *Prošla baka s kolačima* (SAE, 2021: 85 - 87). Zanimljivo je da je jedno od temeljnih pjesničkih sredstava u pjesmama koje govore o ozbiljnim temama upravo humor. Ozbiljnost djedove zdravstvene situacije, odnosno izostanka terapije crvenom tabletom, pjesnik razbija humorom:

Ako je ne bi popio,

Kaže on,

Mogao bi do večeri umrijeti,

A ako bi popio, ne daj Bože, dvije,

Umro bi još prije.

Neke pjesme kao što su *Bakina dijagnoza* i *Bakine palačinke* prikazuju anegdote koje unuka proživljava s bakom i djedom, ali i sam odnos bake i djeda. Odnos unuke s bakom i djedom u ovoj zbirci može se okarakterizirati kao brižan, pun ljubavi i zabavan. Vidljivo je to u načinu na koji unuka doživljava odlazak na selo k baki i djedu, u intenzitetu mirisa i okusa bakine kuhinje, u uživanju u djedovu poučavanju i sl. U pjesmi *Šiba* (SAE, 2021: 53 - 55) prikazana je situacija u kojoj djed izvlači unuku od kazne nakon njenog dječjeg nestašluka, a i od jedenja ručka u pjesmi *Nedjeljni ručak* (SAE, 2021: 74 - 75). Odrastanje i udaljavanje od djeda i obitelji u doba puberteta vidi se u pjesmi *Dobro ti proljeće* (SAE, 2021: 36 - 37). Lirski subjekt je djed koji naznake kraja djetinjstva svoje unuke doživljava s tugom, ali i prihvaćanjem. Simpatične anegdote u odnosu djeda i unuke mogu se dočarati pjesmom *Njeno pričanje viceva* (SAE, 2021: 75 - 76), a velika znatiželja djeteta i velika snalažljivost djeda u odgovorima u pjesmi *Duša* (SAE, 2021: 142 - 144). Znatiželja djeteta u ovoj zbirci seže do pjesme *Big Bang za laku noć* (SAE, 2021: 20 - 22) u kojoj dijete djedu postavlja teška filozofska pitanja o nastanku svijeta, o njegovom trajanju i o Bogu. Djed na sva pitanja pronalazi odgovor, ali se njegova začuđenost odgleda u stihovima:

...

Stanem!!! Zatečen. Mila majko!

(Što li je sada pošlo u krivo?)

Al` nema druge, zbogom bajko,

Dižem razgovor na viši nivo.

U školske pjesme svrstano je 8 pjesama. Pjesma *Đurđica* (SAE, 2021: 41 - 46) posvećena je dragom učitelju, a ostale pjesme uglavnom su vesele anegdote o školi pa je tako, primjerice, pjesma

Jupi (SAE, 2021: 48 - 49) šaljiva pjesma o zadnjem danu škole.

Ljubavnih pjesama u zbirci nema puno, ali su različite podtematike. *Ljubavna* (SAE, 2021: 66 - 68) i *Jorgovani, jorgovani* (SAE, 2021: 50 - 51) govore o ljubavi između bake i djeda, a *Skaska o purpur cvijetu* govori o bajkovitoj ljubavi. Pjesma *Ljubavna* osobito je zanimljiva jer ljubav nije iskazana kao romantična priča iza koje su veliki ljubavni pothvati, nego kao nježnost u svakodnevnome davanju, suptilna i prepoznata u načinu na koji je ispisana slučajno pronađena poruka bake djedu. Slično je i u pjesmi *Jorgovani, jorgovani*. Ljubav između bake i djeda izgrađena je na sitnim, jednostavnim postupcima koji ponekad čak izrastaju iz ljutnje, a prerastaju u konačnici u prihvaćanje. Koncept života kojeg pjesnik nudi opire se materijalističkome vremenu u kojemu pjesme nastaju. Unuka živi djetinjstvo suvremene djece, ali rastući uz djeda i baku, upija životne vrijednosti koje veličaju neidealiziranu, ali istinsku ljubav koja počiva na žrtvi, brizi za druge, prihvaćanju i služenju. Dosta je tu pjesama i o prvim ljubavima koje su često sramežljive kao ona u pjesmi *Da nije to...?* (SAE, 2021: 167), ali ponekad i neuzvrćene kao u pjesmi *Suzica* (SAE, 2021: 175).

Poučne pjesme u zbirci također su različitog karaktera. Neke pjesme ovdje se mogu svrstati jer zbilja nečemu uče, bilo da je riječ o povijesnim događajima, o biološkim činjenicama ili o nastanku svijeta. Pjesnik podučava na način zanimljiv djetetu čitatelju, neke su pjesme ritmične što je postigao korištenjem anafore, neke su prožete humorom pa je tako *Te slatke bakterije* (SAE, 2021: 185 - 186) pjesma u kojoj pjesnik poučava o bakterijama kroz međusoban razgovor bakterija koje promatra pod mikroskopom. *Kada šapućeš srcu* (SAE, 2021: 148), *Svatko može* (SAE, 2021: 151 - 152) i *Tema* (SAE, 2021: 173) pjesme su o moći poezije i snazi unutarnjeg čovjekova nadahnuća.

Neke pjesme imaju i važne životne pouke poput pjesme *Evo vuka* (SAE, 2021: 196) koja govori da se ne treba šaliti s ljudskim povjerenjem:

...

-Evo vuka! Ljudi! Ljudi!!!

Zar ne čujete škljocanja zvuk???

Svi se smijahu kao ludi,

A uživao je...

Vuk.

Pjesma Daj mu mali prst (SAE, 2021: 156) govori o ljudskoj potrebi da uvijek traži više

unatoč tome što ima dovoljno:

...

Da `š li mu dovoljno da ne pati,

Bit će ti zahvalan, al na kratko.

...

Sljedeći stihovi dio su pjesme *Pitao bih te, Bože* (SAE, 2021: 201 - 202) koja govori o ljudskoj zlobi:

- Kako nešto, toliko strašno,

U ljudsko srce

Stati može?

Pjesnik ovaj pristup poučavanju i filozofske teme koristi na zanimljiv i metaforičan način pa tako u pjesmi *Pitao bih te, Bože* o zlu govori uspoređujući ga s karakteristikama životinja i vampira, primjerice:

Zlo ima očnjake vrlo opake,

Sabljasti tigar nema veće.

...

Slično je u pjesmi *Daj mu mali prst* (SAE, 2021: 26 - 27) kada je dio ljudske naravi uspoređen s vukom:

U ljudskoj duši ponekad čuči

Vuk koji ždere meso i kosti.

Ove pjesme udaljavaju se od karakteristika tradicionalne dječje književnosti jer ne podučavaju više pedagogizirajući, već na potpuno drugačiji, moderan način, koristeći se motivima i metaforama koje dijete može razumjeti i dijaloškom formom koja je također bliska djetetu.

Pejzažne pjesme govore o prirodi za vrijeme ljeta i o životinjama u prirodi.

Humoristične pjesme izdvojene su kao pjesme koje za glavni cilj imaju nasmijati čitatelja, a to su često anegdote iz ljudskog i životinjskog života. Osim poante kojoj je cilj isključivo nasmijati čitatelja, pjesnik to često čini na sarkastičan i ciničan način. Pjesma *Bach* (SAE 2021: 151) primjer je ciničnoga humora što je vidljivo u sljedećim stihovima:

...

- Dokle će ovaj na radiju

Jedno te isto: drn – drn?!

...

To ti je Sebastian Bach!

...

Pa još pojača ton:

-Što odmah nisi rekla,

Da je to bio...

On!

Pjesma *Svađa* (SAE, 2021: 138) još je bolji primjer pjesnikova sarkazma koji se ogleda u tome što pjesma govori o dvama ćelavcima, a završava stihovima:

...

Ali,

Ali,

Ali,

Ali,

Tad nađoše češalj mali.

Humor kao motiv zapravo prožima većinu pjesama zbirke, moglo bi se reći da je prepoznatljivi pjesnikov postupak.

Nonsensna pjesma *Pletač plete košaru* (SAE, 2021: 189 - 190) izvrstan je primjer igre riječima jer pjesnik zapisuje u stihove riječi kojima dočarava pletenje košare.

5.3. Vjerski motivi

O interkulturalnosti već je bilo riječi u prethodnom dijelu rada. Pjesnik često uspostavlja dijalog s usmenoknjiževnom tradicijom pa dio njegovih naslova sadrži usmenoknjiževnu frazeologiju ili pak uspostavlja jasnu vezu s basnom (*Daj mu mali prst, Vuk i janje Vuk sit i koza cijela, Tresla se brda, Ako laže koza*) i s općekulturnim mjestima (*Kromosomska Noina arka, O Teoriji relativnosti, Einstein, Darwin, Galileo, Osveta Bijelog očnjaka, Amundsen, Newton*). U pjesmi *Noć krijesnica* (SAE, 2021: 76 - 80), stihovima *U čežnji, / U slutnji* Sven Adam Ewinu uspostavlja dijalog s hrvatskom književnom tradicijom. Isto čini u pjesmi *Breza* (SAE, 2021: 231) u kojoj dijalogizira s Grigorom Vitezom (SAE, 2021: 231). Interkulturalnost je vidljiva i u odabiru pseudonima Sven Adam Ewin, što je referenca na biblijske prve ljude, Adama i Evu. U zbirci *Povedi*

me za ruku, dida u mnoštvu pjesama mogu se pronaći kršćanske reference, iako pitanju vjere pjesnik pristupa i s povjerenjem, ali i sa sumnjom. Gavranović-Porobija (2023: 201-203) objašnjava tri načina njegova korištenja ovog motiva. Prvi od njih je kreativni način korištenjem slika, izreka, likova i biblijskih citata kojima uspoređuje sadašnju i nekadašnju stvarnost. Drugi je pak način patos⁴ kojim pjesnik izražava dvostruke osjećaje prema Bogu. S jedne strane divi se Bogu, a s druge strane osjeća ljutnju zbog Božje nedokučivosti i nejasnosti. Treći je način dekonstrukcija Biblije čime pjesnik Boga prikazuje kroz negativan i ljudski način (Garvanović-Porobija, 2023). Prvi način korištenja motiva vidljiv je u pjesmi *Kromosomska Noina arka* (SAE, 2021: 63 - 64), posebice u stihovima:

...

Ni jedan jedini ne nedostaje.

Svaki u tebi traži zraka.

Njihova mladost u tebi traje.

Ti si njihova Noina arka.

...

Drugi način korištenja ovoga motiva vidljiv je u pjesmi *Pitao bih te, Bože* u kojoj je vidljiva njegova začuđenost u zadnjoj strofi pjesme:

...

Sada bih pitao nešto važno,

(Ako smijem pitati, Bože):

- Kako nešto, toliko strašno,

U ljudsko srce

Stati može?

Treći način korištenja ovoga motiva vidljiv je u pjesmi *Tko s đavolom tikve sadi* (SAE, 2021: 115 - 117) u kojem mu vrag u razgovoru odgovara sljedeće:

...

⁴ Patos (grč. πάθος: patnja), jedan od triju modusa retoričkoga dokazivanja. Za razliku od logosa, koji uvjerava u svoju istinitost logičkim argumentima, te etosa, koji izražava karakter i osjećaje govornika, patos apelira na osjećaje slušatelja ili čitatelja i teži ih buđenjem suosjećanja potaknuti na djelovanje ili pridobiti za nešto. Patos je važna strategija književnoga, političkog i reklamnoga diskursa.

Presretan dida zazove Boga:

- Hvala ti Bože, bit će buča!

- Šuti, budalo! Ne zovi Toga!

Daleko mu bila rajska kuća!

U zbirci *Povedi me za ruku, dida* pjesnik u dosta pjesama koristi vjerske motive kako bi objasnio unuci ljudski smisao, primjerice u pjesmi *Duša* unuci objašnjava što je to duša kroz biblijske motive. *Pitao bih te, Bože* pjesma je u kojoj pjesnik zapitkuje Boga o lošim ljudskim ponašanjima i zašto se ona zapravo događaju. U pjesmi *Tko s đavolom tikve sadi* na ironičan način, korištenjem vjerskih motiva, ovisno o čovjekovoj odluci da stane na stranu Boga ili đavla, govori se o čovjekovoj potrebi da ima više i bolje pa bilo to na ispravan ili neispravan način.

U pjesmi *Noć krijesnica* (SAE, 2021: 76 - 80) pjesnik citira molitvu *Oče naš* stihom „Kako je na nebu tako je i na zemlji.“, a u pjesmi *Ponekad odlutam* koristi tradicionalan katolički pozdrav „Faljen Isus i Marija!“. Osim u poučnim pjesmama, motivom vjere koristi se i u pjesmama o djetinjstvu i humorističnim pjesmama kao sporednim motivom.

Tko s đavolom tikve sadi jedan je u nizu brojnih primjera pjesnikovog korištenja intertekstualnosti u zbirci. Pavao Pavličić (1988: 169) navodi dva tipa intertekstualnosti. Prvi tip je konvencionalni u kojem se intertekstualnost postiže oponašanjem tekstova koji su već postigli ideal te su uzeti kao uzor, s druge strane je nekonvencionalni tip koji postavlja međusobnu vezu između teksta koji je već postigao ideal i novoga teksta u kojem je vidljiva inovacija, a ne oponašanje prijašnjeg teksta.

Sven Adam Ewin često piše pjesme tako da se u svojim pjesmama referira na pjesme antologijskih svjetskih i hrvatskih pjesnika. U pjesmi *Razmišljam* (SAE, 2021: 153-154) odgovara na stihove Antunu Branku Šimiću, pjesma *Galileo* (SAE, 2021: 194) odgovor je na anegdotu iz Galileova života, a u pjesmi *Breza* referira se na pjesmu Grigora Viteza *Proljeće je darovalo*. Koristi se biblijskim citatima, a koristi izravno ili modificira i mnoštvo poslovičnoga nasljeđa:

Vuk te tuži, vuk ti sudi. (*Vuk i janje*)

Jer – tko je jači, taj i kvači! (*Vuk i janje*)

Tko sije vjetar, žanje oluju. (*Tko sije vjetar*)

Tko s đavolom tikve sadi, o glavu mu se ... razbijaju! (*Tko s đavolom tikve sadi*)

I dok su se tresla brda, rodio se ... miš! (*Tresla se brda*)

Na vrh brda vrba mrda! (*Krošnja*)

Tko je siguran, nek prvi kamen baci. (*Putovi, Putevi*)

U prvoj poslovice riječ vuk zapravo mijenja riječ kadija iz originalne poslovice. U drugoj poslovice, umjesto riječi tlači korištena je riječ kvači. Poslovice „Tko sije vjetar, žanje oluju“ i „Tko s đavolom tikve sadi, o glavu mu se ... razbijaju“, u pjesmi su doslovce citirane znakovima navodnika. Poslovice iz pjesmama *Tresla se brda* i *Krošnja* također nisu izmijenjene, dok je zadnja navedena poslovice izmijenjena biblijska rečenica.

Još jedan zanimljiv oblik intertekstualnosti u zbirci *Povedi me za ruku, dida* vidljiv je u pjesmi *Noć krijesnica* u kojoj su četiri strofe blago izmijenjena pjesma *Ta divna splitska noć*.

Ta divna splitska noć	Ta divna ljetna noć
U luci male barke.	Na nebu zvijezde jarke.
Ti sjeti se mene	Ti sjeti se mene
I naše ljubavi žarke.	I naše ljubavi žarke.

5.4. Tabu teme

U ovoj zbirci pjesnik uvodi tabu-teme koje su se dugo smatrale neprikladnima za djecu pa su se zbog toga i izbjegavale. U pjesmi *Panj* (SAE, 2021: 225 - 226) prikazani su tuga i razočarenje djeteta nakon što baka ubije pile. Pjesma *Baka je tužna* (SAE, 2021: 123 - 124) opisuje bakine osjećaje nakon djedove smrti i nostalgичno prisjećanje vremena provedenog s njim. U ovoj pjesmi pjesnik ne spominje izravno motiv smrti, već samo stihom „Tužna sam ti i sama otkako Bog ga uze“ na početku pjesme skriveno govori o djedovoj smrti, a didaskalijama „Baka obriše suze.“ naglašava njenu tugu.

5.5. Znanost u motivima

Jedna o teorija o tome tko je Sven Adam Ewin govori i da on zapravo nije osoba iz književnoga miljea. Takva argumentacija temeljena je na činjenici da se pjesnik u brojnim svojim pjesmama često dotiče drugih znanstvenih područja, biologije, matematike, astrofizike (*Big bang za laku noć*, *Ludolfov broj*, *Te slatke bakterije*, *Galileo*, *Kratka povijest čovjeka*, *Darwin*, *Einstein*, *Teorija relativnosti*). Sve ove pjesme različite su tematike, a motiv znanosti može imati poučnu ulogu, a svakako predstavlja iskorak u suvremenoj hrvatskoj dječjoj književnosti.

5.6. Animalistika

Motivi životinja vrlo su zastupljeni u ovoj zbirci, a može ih se pronaći u humorističnim pjesmama, pjesmama o djetinjstvu, poučnim ili pejzažnim pjesmama. Pjesnik u većini pjesama koristi motiv životinja na način karakterističan za modernu poeziju, a to je uglavnom kroz humor što je učinio primjerice u pjesmi *Čičak i pas* (SAE, 2021: 24 - 25) koja govori o čičku koji čeka „autobus“, odnosno prikači se za psa ili kroz neke simpatične anegdote s kućnim ljubimcima kao na primjer u pjesmi *Iz moga dnevnika* (SAE, 2021: 37 - 39), o mačku koji je djedu pojeo večeru. Ono što je zapravo karakteristično za modernu poeziju je što neke pjesme sa životinjskim motivom koje su dio tradicionalnih književnih vrsta (basna) u Svena Adama Ewina bivaju humoristično preoblikovane, izražavajući pouku na djeci blizak način (*Daj mu mali prst, Evo vuka*).

6. Rima

Perfect (1999: 728) navodi da se dijete od najranijih dana susreće s pjesmama koje su rimovane i ritmične te ih pamti i pjeva iznova. Uspavanke i brojalice samo su neki od primjera, a dijete tako povezuje govorenje i pismenost.

Dunđer (2018: 20) naglašava da se rima pojavljuje pojavom poezije, zadržana je i dan danas, a cilj joj je povećati ritmičnost i dojam.

Rima je jedan od glavnih čimbenika koji utječu na dječju privrženost poeziji. Unatoč tome što je rima jedan od najvažnijih čimbenika poezije za djecu, jedna je od najneistraživijih dijelova poezije. Prema A.V. Harley (1992: 215-218), neka od kanadskih istraživanja pokazala su da je rima glavni faktor koji utječe na privrženost djece poeziji. Neka su istraživanja pokazala da neka djeca preferiraju tradicionalnu, a neka modernu poeziju. Zaključeno je i da djeca preferiraju humoristične, ritmične pjesme, a često i nonsensne. Koliko je velik utjecaj rime na dječje preferencije svakako ističe činjenica jednoga istraživanja, a to je da su tri najpreferiranija elementa među djecom bila rima, ritam i zvuk.

Sven Adam Ewin u ovoj zbirci uvelike se pozabavio rimom, iako je i dosta pjesama pisano slobodnim stihom (30 pjesama od njih 142). Neke pak pjesme u ovoj zbirci rimuju se u samo dva stiha. Stihovi su različite duljine, a većina pjesama bez rime napisana je u pripovjedačkom stilu.

U pjesmama prevladava unakrsni oblik rime, njih čak 52, ali i isprekidana u 31 pjesmi. Neke pjesme kombinacija su više vrsta rima, koje se mijenjanju po strofama čime pjesnik postiže ritam i naglašavanje određenim stihova, primjerice pjesma *Bravo, maestro!* (SAE, 2021: 175 - 183) u kojoj se može pronaći parna, nagomilana i unakrsna rima.

Zanimljiva je pjesma *Osveta Bijelog očnjaka* (SAE, 2021: 193 – 194):

Tako sam jako zagrizla krušku,
Da mi je ispao mliječni očnjak
Pa sada novi raste i jača...
Joj, kada dobijem koljačku njušku,
Stradat će cijeli didin voćnjak,
Krušaka petrovača!
Dječaci ima da me se boje
To neće biti dječja igra,

Ja neću biti patnica!
Pokazat ću im koljače svoje,
Ugrist ću lava, ugrist ću tigra
I bit ću Ksena Ratnica!

Ova pjesma karakteristična je i može se odvojiti od ostalih po tome što se ne rimuju stihovi unutar strofe, već se strofe rimuju međusobno.

Druga pjesma posebnih karakteristika je i *Mali šokci* (SAE, 2021: 131 - 133) koja osim što i govori o rimi, ima rime unutar stiha, primjerice:

...

Tuna je žuna.

Đura je pura.

Roka je stoka.

A Đuka štuka.

...

Još jedna od modernih karakteristika koje je pjesnik uvrstio u svoje pisanje su i nepravne rime koje se uglavnom koriste da bi se obnovile neke stare strofe ili oblici. U nepravim rimama je vidljivo da nisu slučajne pogreške ili snalaženja, već namjerno stvaranje nove forme rime (Slamnig, 1976: 228). U ovoj zbirci, samo neki od brojnih primjera ove vrste rime su: kvaka/paragrafa, tikve/nikle, piše/stiže, biranim/tiranin i brojne druge.

7. Jezično-stilske karakteristike

Svaki pjesnik progovara vlastitim jezikom. Svaki je taj jezik individualan, čime pjesnik stvara jedinstveno i posebno djelo (Mrkonjić i Vasilj, 2023: 330). Bagić (2004: 10) navodi kako pri pisanju pisci koriste jezik tako što aktiviraju svaki njegov potencijal, sklapaju riječi tvoreći vlastitu gramatiku i pravopis.

7.1. Pjesnički jezik Svena Adama Ewina

Sven Adam Ewin moderan je pjesnik koji riječi preokreće u svrhu postizanja pjesničkog doživljaja. Pjesnik se svjesno koristi riječima za koje pretpostavlja da su nepoznate široj javnosti pa tako i djeci, stoga im objašnjava njihovo značenje (burag, oroz i sotopan). Pjesnik se koristi i nekim latinizmima i talijanizmima (apage santas, ecce homo, mamma mia). Sven Adam Ewin, pišući o suvremenim temama, koristi se i anglizmima (cyber i chat). Pjesnik koristi i neke žargonizme poput štos, ko` fol, dekintirana, surfat, mob i modernu kraticu sluč. riječi slučajno. Stvara neologizme zbog postizanja rime i ritma kao što su knjavke-gnjavke, čokač, ere-vere, zap` i map`, ali stvara i druge riječi (srčkaš, trčkaš i kaprčkaš). Koristi se i nekim vulgarizmima kao što su kreten i budala.

7.2. Oblik pjesme

Strofa u pjesničkom obliku ima važnu ulogu za tempo i dinamiku. U zbirci *Povedi me za ruku, dida* 32 pjesme od njih 142 ukupno imaju jednak broj stihova u strofi. Ostale pjesme zbog postizanja ritma imaju različit broj stihova. U nekim pjesmama nailazimo na jednu riječ u stihu, na primjer u pjesmi *Bravo, maestro!* (SAE, 2021: 175 - 183):

Tad mjesec

Pusti

Žutu

Zraku

Na

Malog

Solo

Žapca

U fraku.

Može se zamijetiti u nekim pjesmama i kako pjesnik „razbija“ pravilnost stroge rime stihom ili dva, primjerice u pjesmi *O teoriji relativnosti* (SAE, 2021: 166) stihom ili dvama stihovima:

...

I?

Što ćemo sad?

...

Strofe nekih pjesama monostih su od samo jedne riječi. Te riječi mogu se i gledati kao zaključak pjesme, kao svojevrsnu poantu ili pak označavaju dramsku stanku, kako je u pjesmi *Evo vuka* (SAE, 2021: 196 - 197):

...

-Evo vuka! Ljudi! Ljudi!!!

Zar ne čujete škljocanja zvuk???

Svi se smijahu kao ludi,

A uživao je...

Vuk.

Jedan od najvidljivijih postupaka uočljivih u cijeloj zbirci je to što pjesnik svaki stih započinje velikim slovom.

U većini pjesama zbirke prevladava razgovor djeda s unukom u obliku dijaloga. Celić (2021: 31) u svom radu navodi da dijalog u lirskim djelima može služiti prikazu atmosfere i poboljšanju dinamičnosti, ali i približiti odnos među lirskim subjektima čitatelju. U ovoj zbirci svakako se da primijetiti svaka od navedenih uloga dijaloga kroz različite situacije i međusobne razgovore.

Neobičan grafički oblik pjesme koji sugerira povezanost sa sadržajem karakteristika je moderne dječje književnosti. Ta je karakteristika vidljiva tek u jednoj pjesmi Svena Adama Ewina, *Pilići se sunčaju* (SAE, 2021: 208):

Ležeć` na boku,

Sa suncem u oku,

Žuta su pilca,

Svoja krilca,

Na kojima je,

(Jedva zerce),

Počelo rasti
Prvo perce,
Cijelom
Dužinom,
Koliko
God
Mogu,
Pružili,
Pružili..
Pru
Ži
Li

n
i
z

n
o
g
u

Izostavljanje interpunkcijskih znakova može se smatrati grafostilemskom osobitošću teksta (Celić, 2021: 12). *Pilići se sunčaju, Vrbopuc, Molovanje hodnika, Posljednja berba vinograda, Brat ćemo opet divlje jagode, Pletač plete košaru, Stiglo proljeće, Inventura ladica i Pačji prelet* pjesme su bez ijednoga interpunkcijskoga znaka. Mrkonjić i Vasilj (2023: 331) tvrde da se ova osobitost pjesama može gledati kao pjesnikov način oduzimanja granica riječima i otvaranja struje svijesti.

7.3. Minimalizam

Gustav Krlec pjesnik je koji je prvi u hrvatsku dječju književnost unio kratke pjesme od svega nekoliko stihova. Istraživanja o ovoj temi pokazala su da djeca više vole kratke pjesme nego duge za

koje im treba veća koncentracija pa ih time odmah i na prvi pogled odbacuju. Postavlja se zatim pitanje koliko su zapravo ove pjesme korisne za djecu, odnosno mogu li djeca iz samo nekoliko stihova iščitati značenja tih pjesama. S obzirom na veliku zainteresiranost djece za kratke pjesme, pjesnici moderne dječje književnosti pišu minimalističku poeziju. Najveći značaj među pjesnicima koji njeguju ovaj način pisanja imao je Dubravko Ivančan koji je pisao pjesme po uzoru na japanski haiku, ali ih je na svoj način skraćivao. Takva poezija, motivima bliska djeci, može se okarakterizirati i kao poezija za odrasle, primjerice pjesma *Zvezdana noć*:

Krovovi crni podupiru nebo.

Inače bi selo

zatrpale zvijezde! (Zalar, 1979: 113-114)

U zbirci *Povedi me za ruku, dida* Sven Adam Ewin piše nekoliko kratkih pjesama. Te su pjesme uglavnom humoristične i poučne tematike karakteristične za dječju poeziju. ▲

7.4. Stilske figure

Mujić (2022: 10) ističe kako svaki pjesnik koristi stilska izražajna sredstva kojima izgrađuje svoj stil i razlikuje se od drugih.

Pjesničke slike i pjesničke figure kao najvažniji dio pjesničkog doživljaja preplavljaju ovu zbirku. Brojni su epiteti koji pridonose doživljaju pjesničkih slika, metafore (*U voćnjaku se traži karta više,/ Od gužve ne može da se diše!* dočarava broj životinja u voćnjaku), hiperbole (opisuje misao kao *Rasna. Velika. Snažna*), batologija⁵ (*Cin, cin, cin*), retorička pitanja... Ipak, neke od stilskih figura prevladavaju i daju posebnu notu djelu, a to su onomatopeja, personifikacija, batologija i anafora. Sve ove stilske figure, osim personifikacije koja je figura misli, figure su dikcije odnosno glasovne ili zvučne figure (Mujić, 2022: 10-12).

Personifikacija je figura koja označava davanje ljudskih osobina životinjama, biljkama, pojavama i predmetima (Mujić, 2022: 12). Sven Adam Ewin u ovoj zbirci često se koristi personifikacijom, na primjer:

...

Čičak veli (SAE, 2021: 164)

...

⁵ Batologija je figura uzastopnog ponavljanja jedne riječi ili skupine riječi (Mujić, 2022: 11).

Anafora je figura koja označava uzastopno ponavljanje jedne riječi ili skupine riječi na početku stiha (Mujić, 2022: 10):

...

Kasnimo!

Kasnimo! (SAE, 2021: 27 - 29)

...

...

Ja sam plakala tri dana.

Ja sam plakala tri mjeseca.

Ja sam plakala tri godine. (SAE, 2021: 225)

...

U nekim slučajevima vidljivo je uzastopno ponavljanje cijeloga stiha:

...

Tri puta ću poljubiti

Tri puta ću poljubiti

Tri puta ću poljubiti (SAE, 2021: 183 - 184)

...

Ovo je tek nekoliko izabranih od brojnih primjera, a ono što se da primijetiti u njima, jest to da pjesnik ponavljanjem naglašava veći vremenski raspon i količinu. Anafora naglašava početak stiha i ističe njegov ritam (Celić, 2021: 71).

Poseban oblik anafore vidljiv je u pjesmi *Kratka povijest čovjeka (u 25 slika)* (SAE, 2021: 118 - 119) u kojoj se u počecima stihova izmjenjuju riječi od i do:

...

Od prve spirale, željne druge,

Do prve stanice – prapočela.

Od jednostanične epohe duge,

Do prvog višestaničnog tijela.

...

7.5. Učenje jezika kroz pjesme

Sven Adam Ewin u ovoj se zbirci pozabavio nekim aspektima hrvatskog jezika na zabavan i

humorističan način. Pjesma *Mali šokci* gotovo je cijela objašnjavanje rime, što je pjesnik postigao igrom riječima i izmišljanjem istih. *Putovi, Putevi (poučnica za đake)* (SAE, 2021: 232 - 233) pjesma je koja izvrsno objašnjava i oprimjeruje razliku između riječi putevi i putovi:

...

Putovi su to, kojim tadrču kola.

Drugo su putevi svile, milosti, sreće.

...

U pjesmi *Oj, peti padežu moj* (SAE, 2021: 198 - 199) pjesnik se bavi padežima, ali i povratnom zamjenicom se:

...

A vi ubacite

(Ne u sve!),

Povratnu zamjenicu:

„Se“.

Rađamo. Svađamo.

Ljubimo. Gubimo.

...

Ove pjesme izvrsno se mogu iskoristiti u nastavi Hrvatskoga jezika gdje se mogu povezati književnost i jezik. Pjesma *Oj, peti padežu moj* pritom se može iskoristiti i kao vježba prilikom učenja povratne zamjenice se, a pjesma *Putovi, putevi* za učenje razlike između ti riječi.

8. Zaključak

U ovom radu analizira se zbirka *Povedi me za ruku, dida* Svena Adama Ewina u kontekstu suvremene dječje poezije. Prema Crnkoviću, hrvatska dječja književnost obuhvaća razdoblje od sredine 19. stoljeća pa sve do danas. Berislav Majhut, s druge strane, navodi više teza kojima osporava Crnkovićevu teoriju o nastanku dječje književnosti, a kao glavnu navodi postojanje djela puno starijih od Filipovićeve *Malog tobolca raznog cvetja za dobru i pomnjivu mladež*, objavljenog 1850. Najveća kritika starije hrvatske dječje književnosti odnosi se na naglašenu pedagogizaciju i nedostatak estetske snage. Suvremena dječja književnost u Hrvatskoj zaživjela je pojavom Grigora Viteza u poeziji, odnosno Ivana Kušana u prozi.

Suvremena dječja poezija zasićena je igrom riječima, a njezin izgled često je grafičkim dekorom vizualno privlačan djeci. Igra riječima vidljiva je u specifičnom pjesničkom jeziku kojim se pjesnici nastoje međusobno razlikovati, a koji se temelji na pjesničkoj igri postignutoj oblikom pjesme, ritmom i korištenjem stilskih figura. Motiv životinja u suvremenoj poeziji vješto je korišten na antropomorfan i realističan način, pritom ne samo kroz ljudske osobine kao u tradicionalnoj poeziji kako bi se izvukla neka važna pouka, već i na način da se prikazuju anegdote iz suživota ljudi sa životinjama, ali i neke smiješne priče iz života i međusobnog odnosa životinja. Kao odličan primjer suvremenog korištenja motivom životinja može se uzeti zbirka pjesama *Miševi i mačke naglavačke* autora Luke Paljetka. Uvođenje tabu-tema jedno je od značajnih obilježja suvremene dječje poezije. Dječja poezija često je bila cenzurirana kroz povijest kako bi se djecu ogradio od sadržaja za koje se smatralo da su neprihvatljivi za djecu.

Metodom analize sadržaja zbirka *Povedi me za ruku, dida* Svena Adama Ewina obrađena je s obzirom na nabrojana obilježja suvremene dječje poezije. U ovoj zbirci pjesnik se profilira kao značajan predstavnik suvremene hrvatske dječje poezije – često je koristio nepravilnu i nepravu rimu te slobodan stih, pisao minimalističke pjesme, a ponajviše se igrao riječima. U pjesmama se nerijetko koristio postmodernističkim postupcima intertekstualnosti i interkulturalnosti referirajući se na Bibliju, hrvatske poslovice i izreke te uspostavljajući dijalog s hrvatskom književnom tradicijom. Tematski se približio djeci, prolazeći kroz gotovo sve sfere života suvremenoga djeteta – obitelj, školu i prijateljstva, ali i kompleksnije teme koje dijete neminovno doživljava u svojoj okolini (smrt, pitanje dobra i zla).

U konačnici, ova zbirka može se uzeti kao ogledan primjer suvremene hrvatske dječje

poezije. Svojom tematikom jako je bliska životnom iskustvu suvremenog djeteta kroz svakodnevne životne situacije. U nastavnoj praksi, prvenstveno u nastavi Hrvatskoga jezika, brojne pjesme mogu poslužiti za postizanje rasprave o izazovnim temama, za učenje jezično – stilskih karakteristika, ali i kao dobar poticaj za stvaranje vlastitih pjesama. U pristupu složenim životnim temama, a kako bi ostao pristupačan i jasan djeci, Sven Adam Ewin obilato se koristi humorom. Ponekad humor prelazi u ironiju, cinizam i sarkazam, čime njegova poezija postaje zanimljiva mladima pa ove pjesme zalaze i u prostor književnosti za mladež, ali i odraslima može biti izvrsna spona s djetinjstvom.

Literatura

1. Bacalja, R. i Katić, M. (2019). Dječja poezija u zadarskom dječjem listu Prijatelj malenih (1915. – 1917.). *Magistra Iadertina*, Vol. 14 No. 2. (33 - 49)
<<https://hrcak.srce.hr/index.php/clanak/356743>> (Preuzeto 25. 5. 2024.)
2. Bagić, Krešimir. (2004). *Treba li pisati kako dobri pisci pišu*. Zagreb: Disput.
3. Bašić, S. (2011). *(Nova) slika djeteta u pedagogiji djetinjstva*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
4. Batinić, A. (2013). *U carstvu životinja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
5. Celić, V. (2021). *Poetika i stilistika usmene lirike na području Dalmatinske zagore i šibenskog zaleđa*. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet.
<<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffst%3A3483>> (Preuzeto 22. 3. 2024.)
6. Crnković, M. (1967). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Crnković, S. i Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Znanje.
8. Dimondstein, G. (1968). What Is Meaning in Children's Poetry?. *The Elementary School Journal* Vol. 69, No. 3. (129)
<https://www.jstor.org/stable/1000217?searchText=children%20and%20poetry&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dchildren%2Band%2Bpoetry%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A46219d562ccd65c7e17a2dbbbf1085f2> (Preuzeto 03. 6. 2024.)
9. Dunđer, P. (2019). *Zbirka pjesama i ilustracija „Što sve“ Nikoline Manojlović Vračar*. Završni rad. Sveučilište u Zagrebu: Učiteljski fakultet.
<<https://repositorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:1586>> (Preuzeto 12. 4. 2024.)
10. Endres, R.J. (1963). Children and Poetry. *Elementary English* Vol. 40, No. 8. (838)
<https://www.jstor.org/stable/41387514?searchText=children%20and%20poetry&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dchildren%2Band%2Bpoetry%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A46219d562ccd65c7e17a2dbbbf1085f2>(Preuzeto 20. 5. 2024.)

11. Gavranović-Porobija, Đ. (2023). Od biblizama do poetskoga univerzuma. *Croatica : časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, Vol. 47 No. 67. (187 - 246) <<https://hrcak.srce.hr/315184>> (Preuzeto 15. 4. 2024.)
12. Glavić, M. (2016). *Pjesme djetinjstva u djelu Dragutina Tadijanovića*. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. <<https://core.ac.uk/download/pdf/270102548.pdf>> (Preuzeto: 2. 6. 2024.)
13. Gojević, A. (2018). *Interkulturalna osjetljivost studenata nastavnčkih studija*. Diplomski rad. Sveučilište u Rijeci: Filozofski fakultet. <<https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffri%3A1627>> (Preuzeto 1. 6. 2024.)
14. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam International.
15. Harley, A. V. (1965). *An analysis of rime in poetry for children*. The University of British Columbia: The faculty of graduate studies. <<https://open.library.ubc.ca/media/stream/pdf/831/1.0078088/3>> (Preuzeto 22. 4. 2024.)
16. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
17. Hranjec, S. (2009). *Ogledi o hrvatskoj dječjoj književnosti*. Zagreb: Alfa.
18. Hrvaćanin, A. (2018). *Motiv obitelji u dječjoj priči*. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. <<https://repositorij.unipu.hr/en/islandora/object/unipu%3A2848/datastream/PDF/view>> (Preuzeto 15. 5. 2024.)
19. Hrvatska enciklopedija <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/47012>> (Preuzeto 22. 6. 2024.)
20. In memoriam: Pajo Kanižaj. (2015). *Kaj : časopis za književnost, umjetnost, kulturu*, Vol. 48 (232) No. 3-4. (139-140) <<https://hrcak.srce.hr/156753?lang=en>> (Preuzeto 12. 4. 2024.)
21. Javor, R. (2007). *Balog: monografija*. Varaždin : "Katarina Zrinski".
22. Majhut, B. (2015). Treba li nam nova povijest hrvatske dječje književnosti? *Fluminensia : časopis za filološka istraživanja*, Vol. 27 No. 1. (189-202)

- <<https://hrcak.srce.hr/file/207627>> (Preuzeto 23. 6. 2024.)
23. Markuš, K. (2021). *Animalistika u dječjoj književnosti*. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, 2021.
<<https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffos%3A5867>> (Preuzeto 12. 3. 2024.)
24. Mrkonjić, A. i Vasilj, D. (2023). Jezik o suvremenoj poeziji i suvremena poezija o jeziku. *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, Vol. 47 No. 67. (329 - 347)
<<https://hrcak.srce.hr/clanak/455421>> (Preuzeto 10. 5. 2024.)
25. Mujčić, K. (2022). *Jezična obilježja poezije Grigora Viteza*. Diplomski rad. Pula: University of Pula, 2022. <<https://zir.nsk.hr/en/islandora/object/unipu%3A7534>> (Preuzeto 5. 4. 2023.)
26. Oraić-Tolić, Dubravka. (1990). *Teorija citatnosti*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
27. Pavličić, Pavao. (1988). *Intertekstualnost i intermedijalnost – tipološki ogleđ*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti.
28. Perfect, K.A. (1999). Rhyme and Reason: Poetry for the Heart and Head. *The Reading Teacher*, Vol. 52, No. 7. (728)
<https://www.jstor.org/stable/20204675?searchText=children%20poetry&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dchildren%2Bpoetry%26so%3Drel&ab_segment_s=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A6b9de781210fade8d6fdd9edd2e47a67> (Preuzeto 30. 5. 2024.)
29. Perić, M. (2012). Balogovo blago: pjesništvo Zvonimira Baloga. *Libri et liberi : časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture*, Vol. 1. No. 2. (253 - 250)
<<https://hrcak.srce.hr/clanak/148100>> Preuzeto (20. 3. 2024.)
30. Rečić, M. (2003) *Odgoj u obitelji*. Đakovo: Tempo.
31. Slamnig, I. (1976). Neprava rima u suvremenoj hrvatskoj poeziji. *Croatica : časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, Vol. 7 No. 7-8. (223 - 229)
<<https://hrcak.srce.hr/clanak/342056>> (Preuzeto 22. 4. 2024.)
32. Srdanović, P. i Tutiš, M. (2023). S obiju strana papirnate barikade – esej o suvremenoj

- hrvatskoj pjesničkoj sceni. *Croatica XLVII* 67. (351 - 365)
<<https://hrcak.srce.hr/file/455423>> (Preuzeto 28. 3. 2024.)
33. Subotić, L. (2015). *Dječje pjesništvo Luke Paljetka*. Završni rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
<<https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffos%3A309>> (Preuzeto 18. 3. 2024.)
34. Sven Adam Ewin. (2021). *Povedi me za ruku, dida*. Zagreb: Naklada Semafora.
35. Težak, D. (2006). Vitez i Kušan začetnici moderne hrvatske dječje književnosti. *Metodika*, Vol. 7, br. 2. (279 - 288) <<https://hrcak.srce.hr/26964>> (Preuzeto 20. 3. 2024.)
36. Težak, D. i Majhut, B. (2018). Kronologija hrvatske dječje književnosti do 1918. *Libri et liberi* : časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture, Vol. 6 No. 2 (281-320)
<<https://hrcak.srce.hr/193812>> (Preuzeto 28. 6. 2024.)
37. Trglačnik, A. (2019). *Čitanje djeci predškolske dobi*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu: Učiteljski fakultet.
<<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%3A1272/datastream/PDF/view>> (Preuzeto 18. 05. 2024.)
38. Vasta, R. (1997). *Dječja psihologija, moderna znanost*. Zagreb: Naklada Slap.
39. Zalar, I. (1979). *Suvremena hrvatska dječja poezija*. Zagreb: Školska knjiga.
40. Zima, D. (2012). *Kraći ljudi - Povijest dječjeg lika u hrvatskom dječjem romanu*. Zagreb: Školska knjiga.
41. Zoričić, A. (2015). *Književne prakse Zvonimira Baloga u kontekstu suvremene hrvatske književnosti*. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet.
<<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffst:636>> (Preuzeto 14. 2. 2024.)

Sažetak

Cilj je ovoga rada je pozicioniranje zbirke pjesama *Povedi me za ruku, dida* Svena Adama Ewina u kontekst suvremene dječje poezije. U prvome, teorijskome dijelu rada iznesene su odrednice dječje poezije, odnos tradicionalne i suvremene hrvatske dječje poezije te je dan pregled razvoja hrvatske dječje poezije. Nadalje, metodom sadržajne analize iznesene su osobitosti zbirke *Povedi me za ruku, dida* u kontekstu hrvatske suvremene dječje poezije. Analiza pokazuje da se pristupom temi, stilskim postupcima (specifičnom uporabom humora, postmodernističkim postupcima interkulturalnosti i intertekstualnosti, jezično-stilskim karakteristikama) zbirka Svena Adama Ewina uklapa u obrazac suvremene dječje poezije. Sven Adam Ewin ovom zbirkom, njezinim motivima i mnogim jedinstvenim jezično-stilskim karakteristikama pružio je djeci izvrstan primjer moderne poezije, štoviše može se reći i da je trasirao njezin novi pravac.

Ključne riječi: hrvatska književna tradicija, hrvatska suvremena dječja poezija, humor, interkulturalnost, intertekstualnost. dječja poezija

Summary

The aim of this paper is to position the collection of poems *Take Me by the Hand, Grandpa* by Sven Adam Ewin within the context of contemporary children's poetry. In the first, theoretical part of the paper, the characteristics of children's poetry are presented, along with the relationship between traditional and contemporary Croatian children's poetry, and an overview of the development of Croatian children's poetry is given. Furthermore, through the method of content analysis, the features of the collection *Take Me by the Hand, Grandpa* are presented in the context of contemporary Croatian children's poetry. The analysis shows that through its thematic approach, stylistic techniques (specific use of humor, postmodern techniques of interculturality and intertextuality, linguistic-stylistic characteristics), Sven Adam Ewin's collection fits into the pattern of contemporary children's poetry. With this collection, its themes, and many unique linguistic-stylistic characteristics, Sven Adam Ewin has provided children with an excellent example of modern poetry; moreover, it can be said that he has paved a new direction for it.

Keywords: Croatian literary tradition, contemporary Croatian children's poetry, humor, interculturality, intertextuality, children's poetry

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Karla Krolo, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e magistra/magistrice primarnog obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 9. srpnja 2024.

Potpis

Karla Krolo

Student/ica: Karla Krolo

Naslov rada: Mogućnosti suvremene dječje poezije na primjeru zbirke
"Povedi me za ruku, dida" Svena Adama Ewina

Znanstveno područje i polje: interdisciplinane znanosti, obrazovne znanosti

Vrsta rada: diplomski rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
Ivana Odža, izv.prof.dr.sc.

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
Anđela Milinović Hrga, doc.dr.sc.
Lucijana Armanda Šundov, izv.prof.dr.sc.
Ivana Odža, izv.prof.dr.sc.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* (NN br. 119/22).

Split, 9. srpnja 2024.

Potpis studenta/studentice: Karla Krolo

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.